

18 år, og hva' så?

Fra barn til voksen – med handicap

Horsens Kommune

18 år, og hva' så?

Nogen oplever, at jo større handicap, desto større er bekymringen for voksenlivet. Måske fylder bekymringerne huset op – som var de en elefant på vej ind ad hoveddøren. Hos andre er handicappet og situationen helt anderledes.

Husets teenager har måske allerede hovedet fuld af tanker om uddannelse og at flytte hjemmefra. Uanset hvad, er det for de fleste lettere sagt end gjort – det med at skulle kunne give slip, når ens barn bliver voksen.

Lovgivningsmæssigt sker der en hel del, når den unge bliver 18 år og dermed myndig. Ud over retten til selv at bestemme træder også nye regler i serviceloven i kraft. Og helt konkret flyttes jeres barns sag fra børne- og ungeområdet over i voksenområdet.

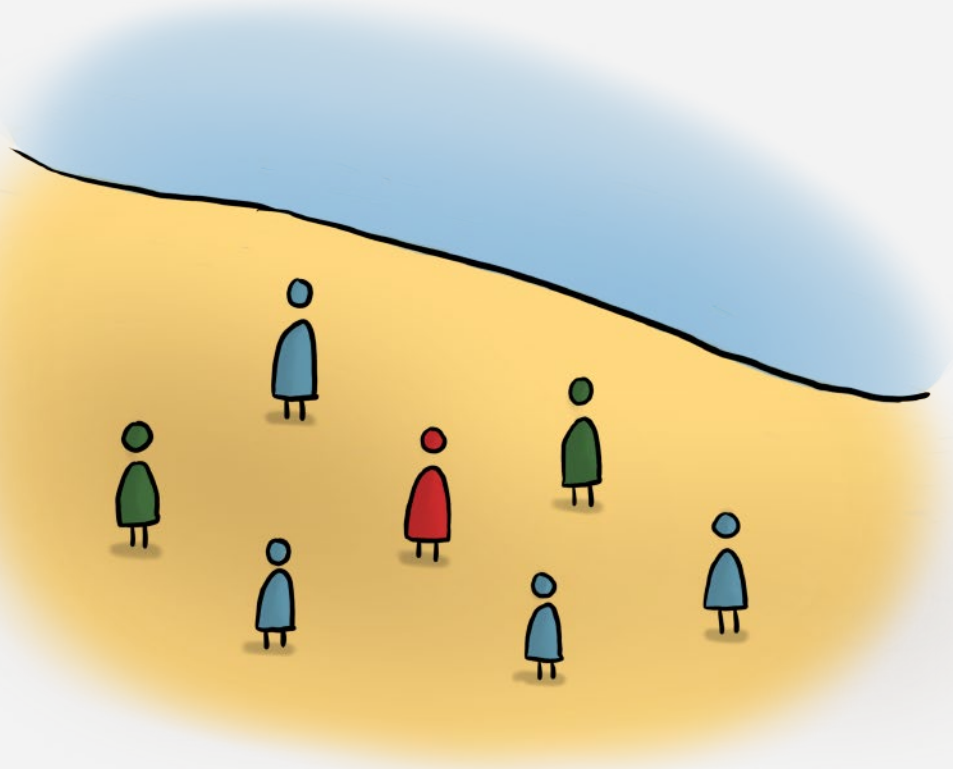
Den hjælp og støtte, I har været vant til at modtage pr. automatik, stopper. Nye bevillinger og støtte skal søges, så de, der giver mening, kan fortsætte ind i den unges voksenliv. Nogle ydelser vil stoppe helt, andre kan fortsætte, og nye stilles til rådighed.

Der sker, når den unge bliver myndig ...

Lovgivningen ændrer sig markant, når jeres barn fylder 18 år.

I grove træk stopper alle bevillinger og støtte. Nye skal søges, og fagpersoner hjælper jer på vej.

Jeres barn har fortsat mulighed for at modtage hjælp og støtte fra kommunen – men reglerne er anderledes.

En anden stor ændring handler om, at det fremover vil være den unge selv og ikke jer som familie, der er involveret i den unges sag i kommunen. Det er den unge selv, der skal træffe beslutningerne, ansøge om støtte og deltage i møder mv.

De omvæltninger er en rigtig stor mundfuld for de fleste. Derfor starter vi i god tid med information, støtte og hjælp til at afkode reglerne og de ændringer, der er i vente. Det er vores ønske, at både I som forældre og den unge selv føler jer klædt på til at kunne træffe beslutninger om både

uddannelse, beskæftigelse og bomuligheder for fremtiden.

I denne brochure giver vi et overblik over det, som ændrer sig i overgangen fra barn til voksen. Vi fortæller om de møder, vi vil indkalde til. Vi forklarer, hvilke problemstillinger I skal forholde jer til derhjemme. Og vi præsenterer jer for de nye fagpersoner, I vil møde. Vores mål er at sikre den opbakning, der passer bedst til jeres barns drømme og muligheder.

Jeres sag i kommunen flytter fra børne- og ungeområdet til voksenområdet.

Ansvaret er nu den unges eget – ikke jeres.

Den unge får en ny sagsbehandler.

Sammen hjælper vi den unge på vej

For at sikre sammenhæng og tryghed starter vi en række møder, allerede når den unge er fyldt 16 år. Formålet er at forberede jer på de lovændringer, der træder i kraft, når den unge fylder 18 år. Vi vil se på muligheder og præsentere både jer og den unge for de nye fagpersoner, I kommer til at møde.

Vi vil allerede fra første møde begynde at fokusere på den unges drømme og tanker, og vi sætter relevante ansøgninger i gang. Det er vigtigt for os, at den unges behov for støtte er gjort tydeligt, så

vi kan sikre, at den nødvendige hjælp kommer til tiden. Som familie har I god tid til at undersøge, hvilken vej der er den rette for jer.

Hvor det er muligt, vil vi i højere grad end tidligere involvere den unge selv i de valg og beslutninger, der skal træffes. Og I vil opleve, at I som forældre skal finde et nyt ståsted og en ny rolle som pårørende, når den unges ret til at bestemme selv træder i kraft.

16 år

Når den unge er fyldt 16 år, inviterer jeres rådgiver jer alle sammen til første samarbejds møde. Her har vi også inviteret en hel række andre både nye og kendte ansigter – blandt andet repræsentanter fra ungdomsområdet, voksenområdet og skolen.

Sammen vil vi begynde at planlægge fremtiden ud fra den unges ønsker og drømme – og se på, hvad der er muligt i jeres situation. I har sikkert et hav af spørgsmål. Dem vil vi gå i dybden med. Vi vil også begynde at tale om den unges kommende bosituation samt jeres tanker og muligheder inden for forsørgelse, beskæftigelse og uddannelse.

Familiemøde

Inden det næste store samarbejds møde bliver I indkaldt til et mindre møde, hvor det kun er jer som familie og jeres rådgiver, der deltager. Her vil vi sammen vende og dreje de spørgsmål, der er dukket op, og tale om nye relevante emner. Dette tager vi med videre på det kommende samarbejds møde.

Til det første møde kan det være smart at medbringe en lille seddel, hvor I har skrevet spørgsmål, der vedrører eksempelvis "bolig", "forsørgelse", "beskæftigelse" og andet, der er vigtigt i jeres situation.

Relevant forberedelse kan også være at spørge ind til, hvordan den efterfølgende kontakt mellem den unge og kommunen bliver. F.eks. ventetid på svar, og om der kommer svar via e-Boks, telefon eller på mail.

Det er en god idé at få sat ord på tanker, ønsker og idéer sammen med jeres barn – og fylde flere på, som de dukker op imellem møderne. Skriv dem ned, og husk at tage dem med til kommende møder.

17 år

Samarbejds møde nummer to afholdes, når den unge er fyldt 17 år. Her er formålet, at vi følger op på tanker, overvejelser og aftaler, vi lavede på vores første møde. Vi ser også på de nye forhold, der er dukket op efterfølgende.

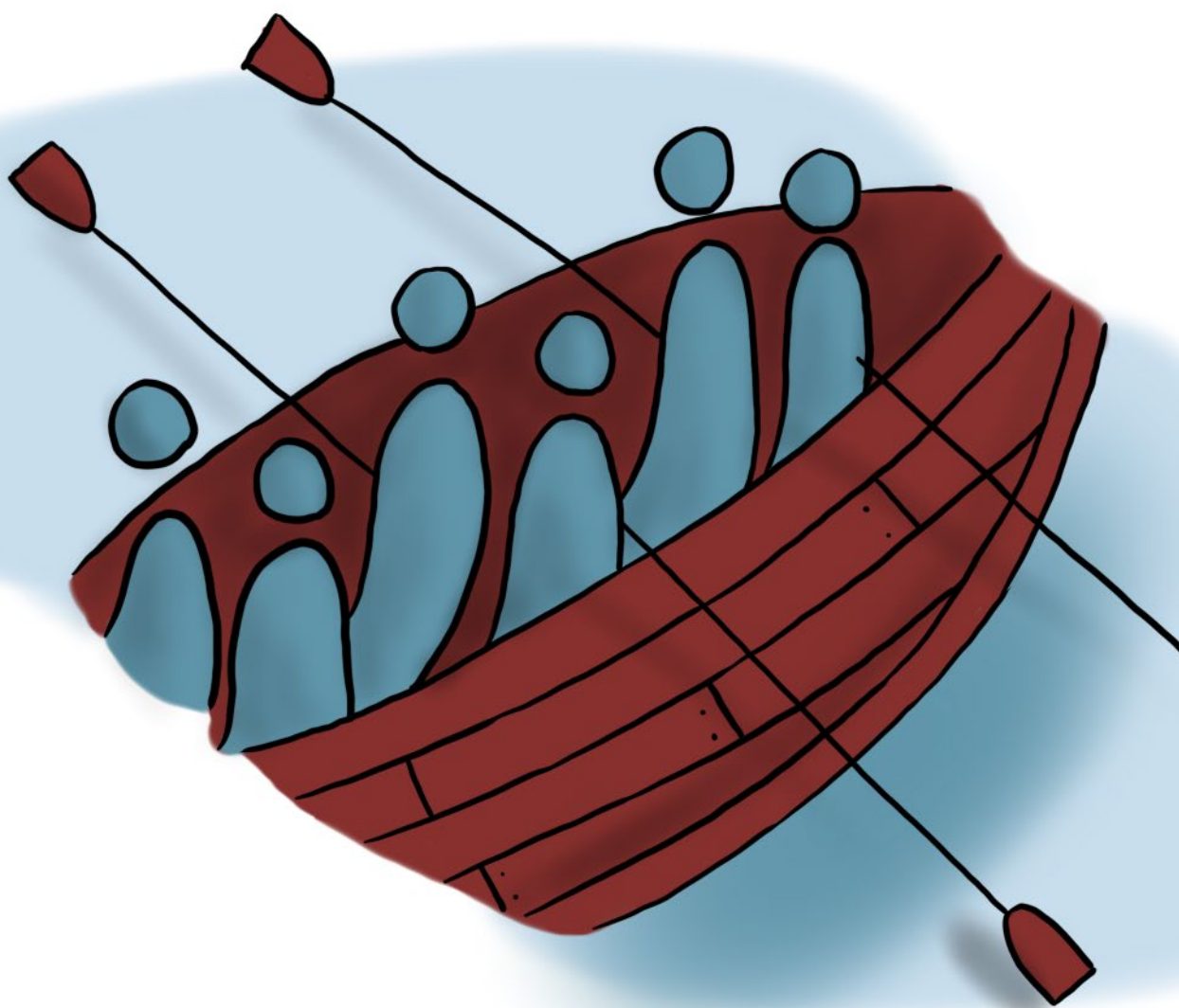
Deltagerlisten er stort set identisk med det første samarbejds møde. Er der andre relevante medarbejdere fra kommunen, som bør deltage, sørger jeres rådgiver for, at disse også er med.

18 år

Inden jeres barn fylder 18 år, indkalder jeres rådgiver til et fjerde samarbejds møde. Her vil I hilse på den nye rådgiver fra voksenområdet.

Vi vil sammen binde en sløjfe på eventuelle løse ender, ligesom manglende handlinger vil blive sat i gang. Vi aftaler, hvem der gør hvad – og hvornår. Fra dette møde tager jeres barns sag officielt rejsen over i de voksnes rækker hos voksenområdet. Og herfra glæder vi os til at hjælpe jer fremover.

Sådan arbejder kommunen på voksenområdet

På voksenområdet arbejder de anderledes, end I er vant til fra børne- og ungeområdet. Her samarbejder den nye rådgiver med en bred vifte af fagpersoner internt i kommunen. Det betyder, at det er specialister, jeres barn møder, hvad enten det handler om at flytte hjemmefra, om uddannelse, praktikforløb eller personlig støtte.

Rådgiveren bliver således et naturligt bindepunkt – og lidt af en blæksprutte! – der samler ønsker, drømme og muligheder og sætter den unge i forbindelse med den rette kontaktperson til formålet. På den måde er det altid det stærkeste team, der er samlet omkring den unge.

Selv om meget er nyt i forhold til lovgivning og samarbejde, er det stadig kommunens ansvar at hjælpe den unge. Det vil aldrig ændre sig.

Eksempler på forskellige kontaktpersoner, når den unge bliver 18:

Rådgiver fra børne- og ungeområdet

Rådgiver fra voksenområdet

Rådgiver fra ungdomscentret

Uddannelsesvejleder

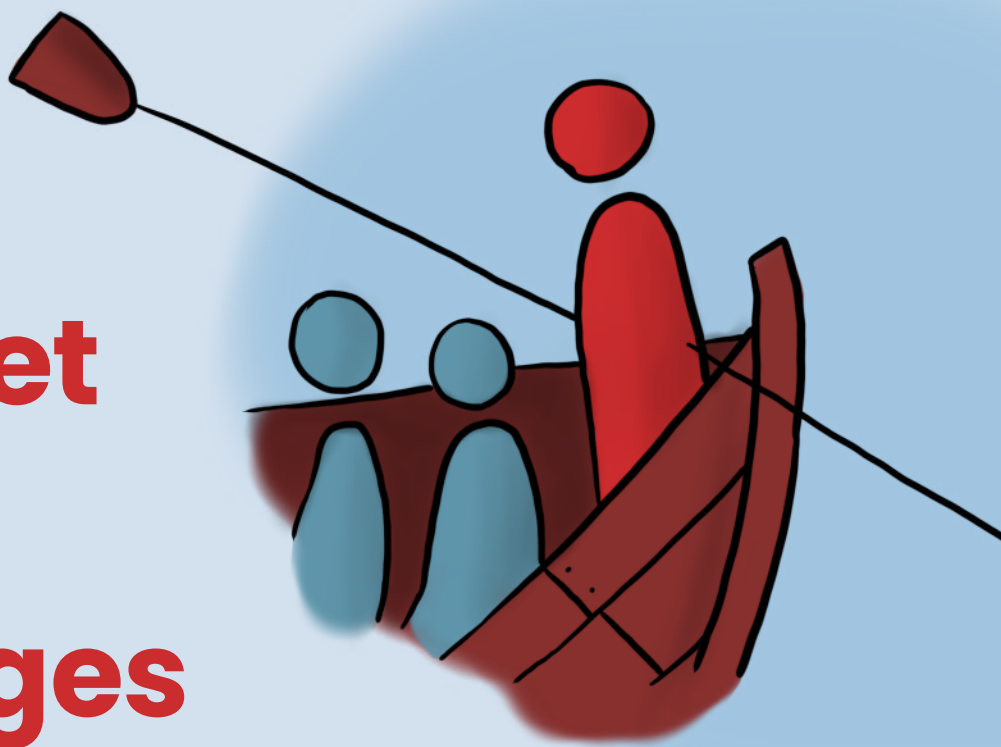
Rådgiver inden for ydelse

Rådgiver inden for hjælpemidler

Visitator fra hjemmeplejen

Kontaktperson hos bosted

Ansvaret bliver den unges

I det øjeblik, jeres barn fylder 18 år, ophører jeres forældreansvar i forhold til det offentlige. Nu er det ikke jer, men den unge selv, der har al kontakten til det offentlige system. Det er den unge, vi retter vores henvendelse til. Det er den unge, der er ansvarlig for møder og for ansøgninger. Og for at vi som offentlig instans må udtale os til jer som forældre om jeres barn, kræver det samtykke fra den unge.

Det er en stor ændring for langt de fleste familier. Det er også en ændring, som de fleste bruger lang tid på at forberede sig på. Mange føler, at det netop er en af de store ting, man har skærmet sit barn for. Nu skal den unge pludselig kunne klare sig selv. Hvordan? Og er det overhovedet muligt?

Det undersøger vi selvfølgelig sammen med jer. Det er jer, der kender jeres barn allerbedst. Jer, der kender de ressourcer, der kan bringes i spil. Og jer, der ved, hvilke interesser der giver den unge smil og motivation.

Partsrepræsentant, bisidder og fuldmagt

Ud over at det kan være et helt reelt behov, kan det også godt være et ønske fra den unge, at I eller andre nærtstående fremadrettet spiller en aktiv rolle. Og her er der flere muligheder.

Én mulighed er, at den unge afgiver en erklæring om partsrepræsentation. Herefter træder partsrepræsentanten i partens – den unges – sted og overtager den unges beføjelser i forhold til myndigheden. Det vil sige, at partsrepræsentanten har beføjelse til at handle på den unges vegne, også uden at den unge selv er til stede.

Det kan også være som bisidder, der først og fremmest er med på f.eks. møder med kommunen som personlig støtte. En tredje mulighed er, at der afgives en fuldmagt til en helt konkret handling, f.eks. en fuldmagt til, at en bestemt person kan hente penge i banken for den unge.

Hvornår kan der være behov for hvad?

I forbindelse med en klagesag kan der eksempelvis være behov for eller ønske om, at en partsrepræsentant overtager den unges rettigheder.

Ønsket og behovet for en bisidder ses mere som en støtte for den unge, eksempelvis ved at tage med til møder sammen med den unge. Det giver også mulighed for, efter mødet, at støtte den unge i at få klarhed over, hvad der er sagt og besluttet på mødet. Men bisidderen overtager ikke den unges rettigheder og/eller pligter.

Behovet kan også være mere afgrænset, hvor den unge f.eks. blot har behov for hjælp til at få hævet penge i banken. Her kan der gives en fuldmagt til den konkrete handling.

Hvordan gør man?

Et eksempel på en erklæring til partsrepræsentation kunne se således ud:

”Jeg giver fuldmagt til, at vedkommende må drøfte og handle på mine vegne vedrørende min sag med kommunen om merudgiftsydelse.”

Vær opmærksom på, at afgivelse af erklæringen kræver, at den unge forstår, hvad der afgives fuldmagt til – ellers vil der være behov for en værge. Kommunen skal have partsrepræsentationserklæringen, som vil blive gemt på sagen. Herefter vil partsrepræsentanten kunne varetage alt i forbindelse med en afgørelsessag, også uden den unges medvirken, medmindre den unges medvirken er af afgørende betydning for sagens behandling. Der er ikke nogen formelle krav til anvendelsen af en bisidder.

Der kan afgives fuldmagt til mange andre ting, som ikke handler om afgørelsessager. Eksempelvis kan den unge afgive en fuldmagt til, at den pårørende må handle i relation til den unges bank.

Værgemål

Værgemål kan også være nødvendigt og kan søges ved Familieretshuset. Det er dog en betingelse, at den unge, der søges værgemål over, ikke kan tage vare på sine egne forhold, og at der er et behov. Det er Familieretshuset, der vurderer, om betingelserne for et værgemål er opfyldt, og som træffer afgørelse. Et værgemål vil altid være afpasset det konkrete behov og vil aldrig være mere omfattende end nødvendigt.

Der findes forskellige former for værgemål – personligt værgemål, økonomisk værgemål og samværgemål. Der kan i sjældne tilfælde være behov for at fratage den retlige handleevne, hvilket vil betyde, at den unge ikke kan råde over sin formue eller indgå bindende aftaler.

En værge kan både være en pårørende, ven eller anden person med tilknytning til den unge, eller en beskikket værge. Jeres barn har ret til selv at frasige sig bestemte personer som sin værge.

I kan som forældre ansøge om værgemål, uanset om I ønsker selv at være værge, eller om I ønsker, at andre varetager værgemålet. Har I ikke mulighed for selv at ansøge, kan ansøgningen også fremsættes af kommunen.

Hvornår kan der være behov for en værge?

Jeres barn:

- Arver, og der skal træffes beslutninger i dødsboet
- Har større formue, der skal forvaltes
- Har behov for hjælp til at varetage kontakten med de sociale myndigheder
- Har behov for hjælp til at klage over en afgørelse
- Vil søge aktindsigt i sin sag
- Skal ansøge om institutionsophold

Hvordan søges værgemål?
Familieretshuset træffer
afgørelse om værgemål -
efter værgemålslovens
§ 5, 6 og 7.

Eksempel på personligt værgemål

Jeres barn skal flytte i et længerevarende botilbud, men kan ikke selv skrive under på en lejekontrakt. Det kan også være, at jeres barn får afslag på ansøgning om botilbud, og den unge er ude af stand til selv at klage. I kan som forældre ikke klage over afgørelsen. I det tilfælde skal der være beskikket en personlig værger.

Det skal bemærkes, at et personligt værgemål alene vedrører opgaver af retlig art, som eksempelvis kontakt til sociale myndigheder, indgivelse af klage, stillingtagen til handleplan m.v. Den unge bestemmer således stadig selv på det personlige plan – hvem de vil være sammen med, hvor meget de vil spise, sengetider og lignende.

Eksempel på økonomisk værgemål

Jeres barn har arvet penge fra en bedsteforælder, og I er blevet økonomiske værger vedrørende de penge, der er arvet. I dette tilfælde gælder, at I udelukkende fungerer som værger for arven. Egne opsparede penge råder jeres barn fortsat selv over. Jeres barn skal altså ikke bede om lov til at købe nyt for egne penge.

Behov og støtte

I udgangspunktet er der ingen ydelser, der pr. automatik fortsætter, når den unge fylder 18 år – og nogle vil også helt bortfalde. Der er naturligvis fortsat mulighed for at få hjælp og støtte, men der bliver på ny taget stilling til, hvilken hjælp og støtte den unge kan få efter voksenbestemmelserne.

Hvilke af de eksisterende bevillinger, I kan få med videre fra barn til voksen, vil blive undersøgt i samarbejde mellem jer og jeres rådgiver samt det team af nye rådgivere, som overtager den unges sag.

Efterværn

Mange forældre har spørgsmål om det såkaldte efterværn. Her er tale om en ordning, der gælder, fra den unge er 18 til 22 år, og som er skabt for dem, der med støtte kan etablere en selvstændig tilværelse på lige fod med andre unge. Efterværn er derfor målrettet de unge, der op til deres 18. år har haft en fast kontaktperson eller været anbragt uden for hjemmet, og hvor hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse.

Som forældre har I nu ikke længere pligt til at forsørge jeres barn, og kompensationen for tabt arbejdsfortjeneste vil derfor også bortfalde, når jeres barn fylder 18 år.

Vi har fokus på, hvad de nye regler betyder for jer som familie, og tilbyder blandt andet råd og vejledning til de forældre, der måske har været mange år væk fra arbejdsmarkedet.

Q&A

Skal jeg også genansøge om bevilling af min kørestol?

Nej – hjælpemidler skal som noget af det eneste i udgangspunktet ikke genansøges.

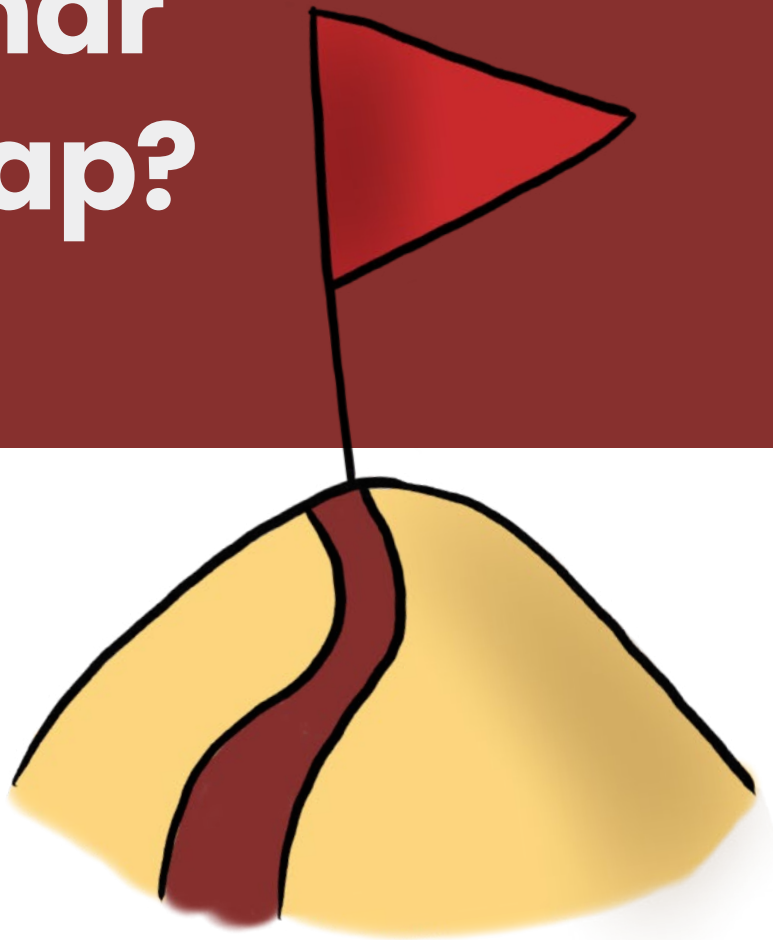
Dette ophører blandt andet, når den unge fylder 18 år:

- **Tabt arbejdsfortjeneste**
- **Aflastning**

Disse muligheder for støtte kan ansøges, når den unge fylder 18 år:

- **Afløsning og aflastning**
- **Socialpædagogisk støtte**
- **Ledsagerordning**
- **Merudgifter til medicin, handicapkørsel mv.**
- **Botilbud**
- **BPA-ordning**

Kan man tage en uddannelse, når man har et handicap?

Ja, det kan man – og det er der rigtig mange, der gør! Som for alle andre øger uddannelse nemlig chancerne for at få et job. Derfor er både den grundlæggende uddannelse såvel som efter- og videreuddannelse vigtig.

Som alle andre unge under 25 år i Danmark har jeres barn også tilknyttet en uddannelsesvejleder.

Denne vejleder vil hjælpe til at finde det helt rigtige miks af interesser, kompetencer og ressourcer. Idéer, drømme og muligheder skrives ned i en uddannelsesplan. Hvis ikke der findes et ordinært uddannelsesforløb, kan den unge måske være i målgruppen for STU. Det er en særligt tilrettelagt uddannelse, hvor der bliver taget hensyn til det individuelle handicap og behov.

Uddannelsesvejleder hos Horsens Kommune:

”Det er vigtigt at tænke uddannelse bredt og spotte muligheder frem for begrænsninger. Der er mange måder at uddanne sig på, og sammen med uddannelsesvejlederen og andre professionelle findes en vej med de unge og deres familier.”

Uddannelseshjælp ligger under aktivloven og er tiltænkt unge, der ikke får udbetalt SU.

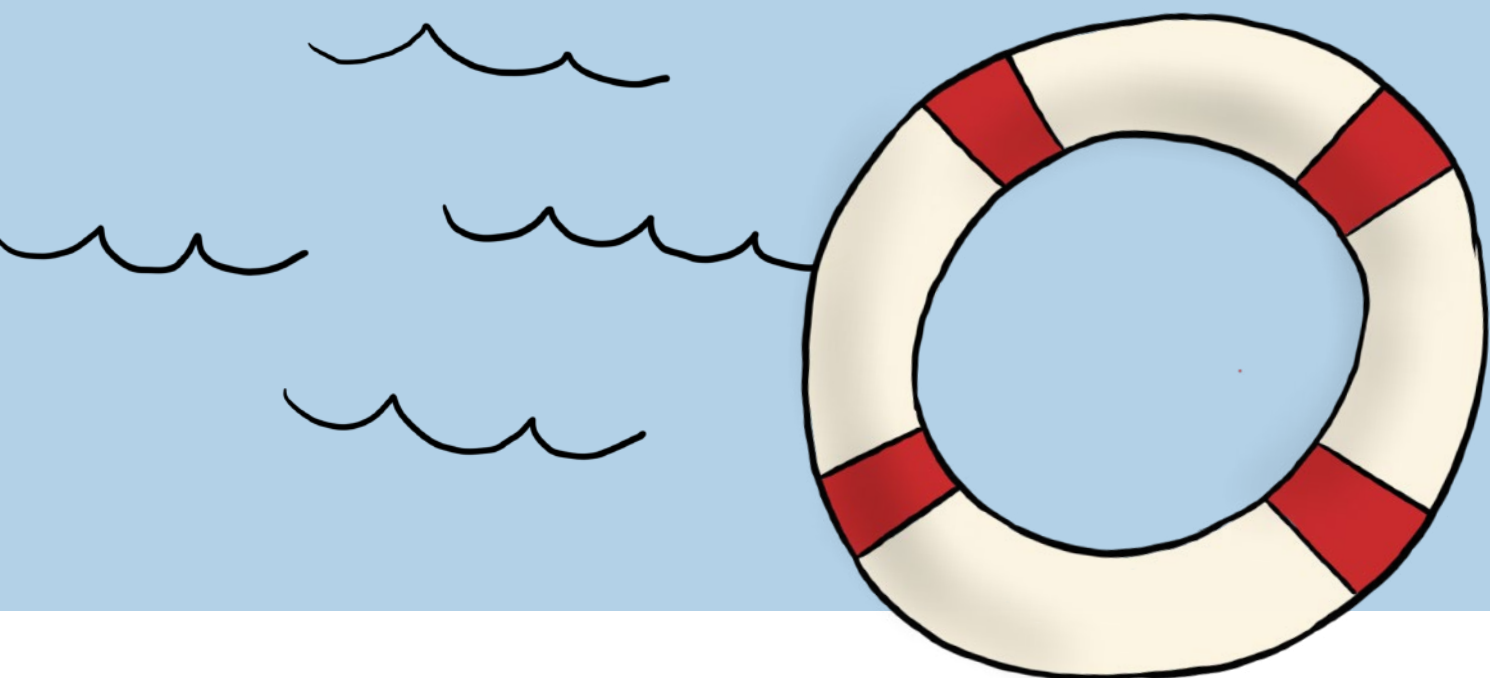
I kan også få støtte til hjælpemidler, praktisk hjælp og specialpædagogisk støtte via den uddannelsesinstitution, den unge går på.

Ud over SU kan alle studerende på en videregående uddannelse søge et såkaldt handicaptilskud. Tilskuddet er tiltænkt de unge, der på grund af deres handicap ikke kan varetage et studiejob.

**Ansæt på det socialpædagogiske økologiske landbrug Hanstedholm
– et beskæftigelsestilbud for borgere med psykiske og fysiske udfordringer:**

”Jeg er glad for at være sammen med dyrene. Jeg elsker at sidde og nusse med dem. Jeg har også fået nye venner på stedet. Vi har det sjovt sammen. Vi sidder og snakker og hygger sammen, og får jeg brug for en lille pause, kan jeg gå udenfor til dyrene og sidde og kæle lidt med dem.”

Beskæftigelse og forsørgelse

Det er godt at have noget at stå op til om morgenen. At føle, at man bidrager til noget og er en del af noget større. Selvfølgelig er der undtagelser – men selv med små ressourcer kan det være enormt givtigt at have et arbejde i en eller anden form.

Ungdomscentret kan sammen med den unge undersøge, hvad dennes handicap betyder for mulighederne på arbejdsmarkedet. Det er eksempelvis gennem en arbejdspraktik eller kortere

kurser. Vi ser på, om det er muligt at arbejde på almindelige vilkår, eller om der er begrænsninger, der kan pege på løsninger som et fleksjob, et ressourceforløb eller eksempelvis førtidspension.

Hjælpen i forhold til beskæftigelse og forsørgelse ligger i kommunens ungdomscenter. Og her er der igen mange muligheder for at tilbyde den unge skræddersyede muligheder – også på tværs af vores fagområder – så tilbuddene bliver en helhedsindsats.

Ansæt gennem Unik Job i Bilka:

"Jeg er rigtig glad for mit job. Jeg har mange typer af opgaver. Lige fra at fylde varer op og sætte dem på plads i butikken, rydde op, køre med el-stabler – og så har jeg også ind imellem vagten som flaskeansvarlig."

Tabt arbejdsfortjeneste

Når kompensationen for tabt arbejdsfortjeneste for jer som forældre bortfalder, kan der være flere udfordringer, især hvis én af jer eller begge to har været længe væk fra arbejdsmarkedet. Vi er meget opmærksomme på den udfordring og hjælper gerne via vores jobcenter. Beskriv jeres bekymring over for jeres rådgiver, som kan henvise til rette person.

Kort om:

Fleksjob

Hvis arbejdsevnen er delvist nedsat, er det muligt gennem tilkendelse af fleksjob at tilgodese den enkeltes behov i et ordinært job.

Ressourceforløb

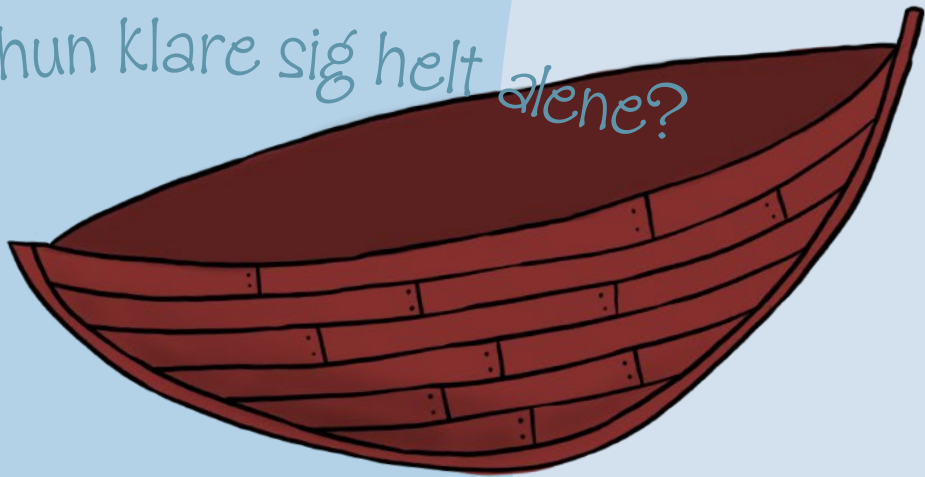
Hvis der er tale om komplekse udfordringer, og hvis den indsats, der kan iværksættes efter den almindelige lovgivning, ikke er tilstrækkelig, kan der indstilles til ressourceforløb. Et ressourceforløb har til formål at udvikle den unges arbejdsevne og/eller muligheder for at tage en ungdomsuddannelse via en gennemgående og koordineret indsats på tværs af kommunale forvaltninger.

Førtidspension

Personer under 40 år kan som hovedregel ikke tilkendes førtidspension uden først at gennemføre et eller flere ressourceforløb. Undtagelsen er særlige forhold, der gør, at arbejdsevnen ikke kan forbedres.

Bliver han ensom?

Kan hun klare sig helt alene?

Forstår de hendes signaler?

Husker de at hjælpe med medicinen?

Når den unge flytter hjemmefra

Hvornår er tiden den rette? Nogle unge har allerede planer og glæder sig til at skulle bevise, at de kan klare sig selv. Andre er end ikke i stand til at give udtryk for drømme og ønsker. For de fleste forældre er det svært, når den unge begynder at sprede vingerne og gør sig klar til at flyve fra reden. Ikke mindst når man er forælder til et barn med specielle behov. Helt instinktivt kan man have stort fokus på at beskytte den unge, og det er helt forståeligt. Dog kan det være en udmærket idé også her at tage en snak med de professionelle.

Hvis den unge ønsker at flytte hjemmefra, eller I som forældre har et ønske herom, er der forskellige

muligheder. Afhængig af den unges behov kan det være alt fra hjælp i egen bolig til et døgn dækket botilbud. Uanset om den unge bor i egen bolig eller i et botilbud, er der mulighed for at få hjælp til f.eks. praktiske opgaver, strukturering af hverdagen samt hjælp til at indgå i sociale sammenhænge og til at kommunikere med andre. Støtten har til formål at give den unge mulighed for at klare sig selv bedst i den udstrækning, som det er muligt.

Ikke alle unge flytter hjemmefra, når de fylder 18 år. Som forældre har I lov til "bare" at ville være forældre og lade kommunen sørge for den nødvendige hjælp.

Beboer på ungdomskollegie:

"Det er fantastisk at bo her og opleve nye fællesskaber med nye mennesker. Før boede jeg sammen med andre i en lejlighed, og der skal man jo deles om tingene og beslutte, hvem der skal tage opvasken m.m. Det er lidt rart, at man kan gå ind og lukke døren. Samtidig er det trygt, at der er vejledere, som kan hjælpe én i hverdagen."

Det sociale netværk

Hvordan er det sociale netværk omkring den unge? Uanset den unges situation og funktionsnedsættelse er det vigtigt at have et socialt netværk, at kunne indgå i meningsfulde relationer og også deltage i fritidsaktiviteter.

Uanset om den unge bor hjemme, i egen bolig eller i botilbud, er der mulighed for at støtte op om, at den unge kan indgå i sociale sammenhænge og i fritidsaktiviteter.

I Horsens Kommune har vi flere sociale aktiviteter og samværstilbud. Her er både tale om åbne tilbud,

hvor den unge frit kan henvende sig, samt visiterede tilbud.

Vi har blandt andet flere fritids guider ansat, som er specialiserede i at koble konkrete udfordringer og interesser sammen med de muligheder, som både kommunen og foreningslivet tilbyder. For nogle kan det være en hjælp at kende de muligheder, der findes i lokalområdet. For andre handler det mere om hjælp til at komme ud ad døren.

Fritids guiderne i Horsens Kommune er et gratis tilbud.

Rådgiver fra voksenområdet:

”Vores fritids guider kan både hjælpe med det kærlige puf ud ad døren og med at undersøge, hvilke tilbud der matcher det, jeres barn har interesse for.”

Elev på kunstsolen Snurretoppen:

”Jeg kommer her hver dag, og det er dejligt. Jeg har også fået nye venner her.”

sh

Vores fritids guider kan f.eks.:

- **Oplyse om aktivitets-, samværs- og kulturtilbud i Horsens**
- **Hjælpe med at afdække ønsker og drømme for et aktivt fritidsliv**
- **Undersøge, hvilke muligheder der er for at indfri konkrete ønsker**
- **Støtte den unge i at træffe et valg om fritidsaktiviteter**
- **Tage den første kontakt til fritidstilbuddet**
- **Gå med de første par gange**
- **Følge op på, om det går godt, efter den unge er startet op i tilbuddet**

Behov for yderligere sparring?

Meget ændrer sig, når jeres barn fylder 18 år – ikke mindst på lovgivningssiden. Og vi håber, at materialet her giver et brugbart overblik over de konkrete muligheder, I har.

Har I brug for yderligere sparring og information, kan I blandt andet søge råd og vejledning hos handicaporganisationen DUKH, som både er uvildig og gratis. Socialstyrelsens VISO kan også være behjælpelig.

Nyttige adresser:

Special Familieteam

Chr M Østergaards Vej 4
8700 Horsens
Telefon: 76 29 34 00

Ungdomscentret

Chr M Østergaards Vej 4
8700 Horsens
Telefon: 76 29 30 80

Handicaprådgivningen Rådgivningsteamet

Chr M Østergaards Vej 4
8700 Horsens
Telefon: 76 29 45 02
www.horsens.dk

Udgivelse:

Horsens Kommune, 2021

Tekst og tilrettelæggelse:

Caretoons ApS

Illustrationer:

Dansk Design Center og Horsens Kommune

Kilder:

Horsens Kommune, Socialstyrelsen og Metodecentret

Horsens Kommune
Chr M Østergaards Vej 4
8700 Horsens
Telefon: 76 29 45 00
www.horsens.dk

Horsens Kommune